درباره دکتر محسن جهانگیری و «مجموعه مقالات»

ارزش و معنا

سیدمسعود رضوی‌فقیه

استاد بزرگوار فلسفه و فرهنگ در دانشگاه تهران، دکتر محسن جهانگیری، بی‌شک یکی از بافضیلت‌ترین و بهترین آموزگاران فلسفه غرب و فکر اسلامی در دانشگاه بوده است. او دانشجویان و پژوهشگران بسیار تربیت کرده و آثارش در زمره بهترین و موثق‌ترین کتب و مقالات فلسفی و کلامی در میان ایرانیان معاصر است. البته دایره آثار جهانگیری به کلام و فلسفه اعم از اسلامی و غربی محدود نمی‌شود. وی دستی بلند در عرفان و تصوف هم دارد و در این زمینه نیز آثار جامع و مهمی تحریر و تالیف کرده است. راقم این سطور بارها در کلاس‌های استاد جهانگیری حاضر بوده و به‌خصوص درباره باروخ اسپینوزا حکیم و متاله بزرگ هلندی، نکته‌ها و نکته‌سنجی‌ها از محسن جهانگیری شنیده و آموخته است. دانشگاه تهران که بذرهای تعالیم آکادمیک، از حدود ۸۰سال پیش در آنجا کاشته شد، برکات و ثمرات زیادی در عرصه علوم انسانی برای فرهنگ معاصر ایران داشته است. دانشوران و استادان بافضیلتی در دو دانشکده ادبیات و علوم انسانی و علوم معقول و منقول یا الهیات درسِ حکمت داده‌اند. از فاضل تونی و سیدکاظم عصار و همومن و فردید و مطهری و نصر و کربن و داوری و دینانی و امثال آنها که برخی به دیار سرور شتافته و برخی در این جهان کبر و غرور، به ما درس تواضع و فروتنی می‌دهند تا دل به آن نبندیم و جهان را در همین حدود و محدوده حقیر و اندک نبینیم. در مدرسه سپهسالار و دانشگاه تهران، پس از حکیمانی مثل ذکاءالملک فروغی و میرزا مهدی آشتیانی و عصار و رفیعی‌قزوینی و سرانجام آقا سیدمحمدحسین طباطبایی قدس‌الله نفسهما الزکیه، مکتب تهران نضج و اعتلایی گرفت و به‌تدریج آشنایی با فلسفه غرب هم پیدا شد. در واقع، تنها در این دوره بود که به راستی با فلسفه و کلام و فرهنگ حکمی غربیان به طور جدی سروکار یافتیم. در دوران ماقبل مشروطیت و عصر پادشاهان قاجار، کوشش دانشوران ما بیش از ترجمه «کتاب دیاکرت» توسط ملاالعاذر و گوبینو و امثالهم نبود و آثار و آرای کانت و هگل و فیلسوفانی نظیر ایشان، اصلا وارد فضای فکر ما نشد. شگفت آنکه سفر کانت به ایران که بیش از همه به آن نیاز داشتیم دیرتر از همه صورت گرفت. خلاصه اینکه پس از آشنایی اولیه با فلسفه و کلام غربیان، به‌تدریج بخشی از دانشجویان و پژوهشگران ایرانی به خود آمده و کوشیدند درس فلسفه و مدرسه حکمت را سامان بهتری بخشند و منابع عالی‌تری در اختیار دانشجویان ایرانی قرار دهند. پس از ذکاءالملک فروغی و کارهای بی‌مانندش در این زمینه، در دانشگاه تهران، علیمراد داوودی، منوچهر بزرگمهر، محمود شهابی، مرتضی مطهری، یحیی مهدوی، حمید عنایت و تعداد پرشماری از استادان

به تالیف و ترجمه آثار مفید پرداختند و الحق‌والانصاف طلایه‌دار نهضت ترجمه و پژوهش‌های آکادمیک در عرصه کلام نوین و حکمت، همین‌ها بودند. استاد عزیز و دانشور ما، دکتر جهانگیری نیز یکی از همین عزیزان و پیشگامان تالیف و تدریس و ترجمه دانشگاهی بود. آثارش درباره ابن‌عربی، اسپینوزا و فرانسیس بیکن درجه اول است و به خصوص درباب حکیم هلندی و علم اخلاق در فلسفه غرب، مراجع درجه اولی از قلم استاد صادر شده که مایه قدردانی و موجب روشنی اندیشه‌مان بوده و هست. اخیرا مقالات پراکنده محسن جهانگیری در سه مجلد و به صورت مضبوط و موضوع‌بندی شده از سوی انتشارات حکمت منتشر شده و از نظر اهمیت همه این مقالات مهم‌اند و در زمره منابع مفید کلام، فلسفه، عرفان و دین‌پژوهی محسوب می‌شوند. در هر دو حوزه فکر اسلامی ایرانی و غربی نیز اهمیت دارند بعدا که فهرست مقاله‌های هر جلد ذکر شود، خوانندگان بر این اهمیت صحه خواهند نهاد. افزون بر این، ناشر بسیار کار بجایی کرده و این مقاله‌ها مدت‌ها از دسترس علاقه‌مندان به دور بود. برخی در نشریات نایاب دانشگاهی ماقبل انقلاب چاپ شده و چند تا نیز در مجلات کم‌نام و نشان که اینک اثری از هیچ یک نیست. ما گاهی نسخه زیراکسی آنها را می‌یافتیم و به دشواری مورد بهره‌برداری قرار می‌دادیم. اینک مجموعه‌های مفید از مقاله‌های استاد فاضل ما در سه جلد یکجا در دسترس است و این هدیه و ارمغان خوبی برای همه کسانی است که قدر و اهمیت کارهای جهانگیری را به خوبی می‌شناسند. پیش از معرفی کتاب‌ها، ذکری از زندگی استاد می‌شود: محسن جهانگیری، در سال ۱۳۰۸ در شهر قزوین زاده‌شد. وی علاوه بر تحصیلات حوزوی، دارای دکترای فلسفه محض از دانشگاه تهران است که در سال ۱۳۵۲ گرفته. وی عضو هیات علمی دانشگاه تهران و استاد ممتاز آنجاست و کار تدریس حکمت و فلسفه را از همان سال‌ها که دکترا می‌خواند آغاز کرد، یعنی اواخر دهه ۴۰. از سال ۱۳۶۹ مقام استادی یافت و در سال ۱۳۸۱ در دومین همایش چهره‌های ماندگار به عنوان چهره ماندگار در رشته فلسفه برگزیده و معرفی شد. محسن جهانگیری در محضر علامه محمدحسین طباطبایی حکیم و مفسر بزرگ شیعه در عصر ما تحصیل کرده و همدرس نامدارانی چون آقا موسی صدر، آقا سیدجلال‌الدین آشتیانی، مرحوم مرتضی مطهری و دیگر بزرگان حکمت بوده است. موضوع رساله دکترای او «مقایسه وحدت وجود در عرفان ابن‌عربی و وحدت جوهر در فلسفه اسپینوزا» بوده که این رساله با راهنمایی احمد فردید و مشاوره دکتر سیدحسین نصر و دکتر جلیلی در سال ۱۳۵۳ بحث و با درجه ممتاز تصویب شد. محسن جهانگیری پیش از اخذ لیسانس تا سال ۱۳۳۶ در دبیرستان‌های تهران تدریس می‌کرد. همزمان از دانشوران روزگارش بهره می‌گرفت و در قم و اصفهان و تهران در کلاس‌های ادبیات و حکمت و منطق و کلام و اصول فقه و ... حاضر می‌شد و تلمذ می‌کرد. استادان برجسته و چهره‌های درخشان و یگانه‌ای همچون آیت‌الله خوانساری، آیت‌الله کوه‌کمره‌ای، آیت‌الله بروجردی و علامه طباطبایی در حوزه علمیه قم، آقای مفید در اصفهان و استادان شهابی، مشکوه، حمیدی‌سبزواری، هوشیار، جلالی، شعرانی، فردید و یحیی مهدوی در تهران به گردن او حق آموزگاری داشته‌اند. از سال ۱۳۵۲ به بعد، جهانگیری نه تنها در دانشگاه تهران، بلکه در دانشگاه شهید بهشتی نیز به تدریس پرداخت و تا امروز عضو هیات علمی گروه فلسفه آنجا نیز هست. آثار او متعدد است و به ویژه درباره اسپینوزا و ابن‌عربی کتب مهمی تالیف و ترجمه کرده است. از جمله: «احوال و آثار و آرای فرانسیس بیکن» فیلسوف تجربه مذهب انگلیسی، ترجمه کتاب «اخلاق» باروخ اسپینوزا و «محیی‌الدین بن عربی» که تک‌نگاری منحصربه‌فرد و جالبی درباره عارف بزرگ و نامدار دوره میانه در سرزمین‌های غرب اسلامی است. اما اثر سه جلدی مجموعه مقالات، شامل اینهاست: ۱- کلام اسلامی؛ ۲- عرفان و فلسفه اسلامی و ۳- فلسفه غرب. در مجموعه کلام اسلامی، این مقاله‌ها در بین دو پرانتزِ کتاب یعنی مقدمه و نمایه در ابتدا و انتهای اثر دیده می‌شود: مذهب ارجای دین سیاسی و کلامی، فلسفی در اسلام و ظهور واصل‌بن‌عطا، ابوالهذیل علاف، نظام؛ متکلم متادب معتزلی، نظام متکلم متفلسف، آرای کلامی جاحظ، ابوالحسن اشعری، پیدایش علم کلام و منزلت آن در میان علوم، کلام قدیم، کلام سنی و منازعات الهیاتی، قدریان نخستین، جبر و اختیار. جلد دوم به همین ترتیب، اما در دو فصل متفاوت‌الموضوع تنظیم شده است. ابتدا بخشی به نام فلسفه اسلامی، شامل این فصول یا مقاله‌ها: سقراط حکیم از دید حکمای ایرانی، خرده‌گیران ابن سینا، غزالی: مابعدالطبیعه، حکمت اشراق و سپس عرفان اسلامی، دربردارنده این سرفصل‌ها و مطالب: عرفان ابن سینا یا نظر ابن سینا درباره عرفان، ابن‌عربی، مکتب ابن‌عربی، معرفی کتاب «ترجمان الاشواق» ابن‌عربی، مقام زن در عرفان ابن‌عربی در حدود شریعت، وحدت دین و اختلاف شرایع از دیدگاه ابن عربی، ملاصدرا شارح متفلسف ابن عربی، مفهوم انسان کامل و مصادیق آن در عرفان نظری محیی‌الدین‌ابن‌عربی، شرح احوال و ذکر آثار و نقل افکار شیخ بهایی و محیی‌الدین ابن عربی. و سرانجام، واپسین کتاب نیز شامل مقاله‌هایی درباره استادان و چهره‌ها و مسایل و موضوعات فلسفه فرنگی و جدید است و این مقاله‌ها و عناوین در آن به چشم می‌خورد: دکتر کریم مجتهدی آن‌طور که من می‌شناسم، فرانسیس بیکن و طبقه‌بندی علوم، روش فرانسیس بیکن، شرح اصول فلسفه دکارت، زندگی‌نامه اسپینوزا (دو مقاله)، روش‌های اسپینوزا، اقسام علم و مسایل مربوط به آن از نظر اسپینوزا، علیت الهی در فلسفه اسپینوزا، علت غایی و غائیت در نظام فلسفی اسپینوزا، طبیعت به صورت نظام حالات در فلسفه اسپینوزا، اختیار و مسایل مربوط به آن در فلسفه اسپینوزا، مفاهیم و مسایل اخلاقی در فلسفه اسپینوزا، انیشتین پیرو اسپینوزا و جوهر. به این ترتیب ۱۲ مقاله کتاب کلام اسلامی و ۱۴ مقاله عرفان و فلسفه اسلامی و ۱۵ مقاله کتاب فلسفه غرب، مجموعه ۴۱ مقاله بسیار مفید و مهم و ارزشمند را در اختیار خوانندگان علاقه‌مند به مباحث معنوی و حکمی و عرفانی در جهان ایرانی و تمدن اسلامی و سپهر تفکر غربی قرار می‌دهد. «نثر» جهانگیری روشن و «طریقت پژوهشی» او دوری از حاشیه‌پردازی و زیاده‌گویی است. کارش در اسپینوزاپژوهی که بخش اعظم مقاله‌های جلد سوم را تشکیل می‌دهد بسیار ممتاز و در زمینه کلام اسلامی نیز نکته‌سنجی‌ها و تازه‌یابی‌ها دارد که نشان دهنده ذهن جستجوگر و دقت عالمانه اوست. مجموعه مقالات استاد جهانگیری، اثری خواندنی و پرمایه است و اتفاقا در سنوات اخیر در انتشارات حکمت هم تحولی چشمگیر به وجود آمده که اگر در غلط‌گیری کتاب‌هایی نظیر همین سه‌گانه ارزشمند، دقت بیشتری مبذول دارند، اعتبار گزافی به دست خواهند آورد. مقالات کتب استاد جهانگیری را می‌توان جداگانه یا به ترتیب خواند. اما مسلم است که وجود آنها در کتابخانه پژوهشگران و دانشجویان علاقه‌مند به این مباحث، منبع موثق و مطمئنی است و ضمنا نیازمند صرف وقت بسیار برای یافتن و مطالعه موضوع نیز نخواهد بود. سرفصل‌ها و موضوعات روشن است و در مقاله‌ها به قدر کفایت بحث شده است و حاشیه و اطاله کلام هم در آنها نیست. برای استاد بزرگوار حکمت و فلسفه، جناب دکتر جهانگیری از خداوند یگانه‌طلب عمر طولانی و صحت جسم و نفس دارم. والسلام.

عطف کتاب

داستان پاک

داستان‌هایی از شرق دور با همان ویژگی‌هایی که فلسفه، هنر شرق دور دارد و بی‌پیرایه، روان و ساده برای خواندن. این تعریف بسیار خلاصه‌ای است از کتاب «خرید قلاب ماهیگیری برای پدربزرگ» اثر گائو زینگ جیان نویسنده چینی و برنده جایزه نوبل ادبی در سال ۲۰۰۰. نثر ساده گائو به هیچ‌وجه به سمت ساده‌نگری یا بهتر بگوییم سطحی‌نگری نمی‌رود. اگر خواننده با عینک روانکاوی به داستان‌هایش نگاه کند به عمق خواهد رفت و نمادهایی بنیادین را در داستان‌ها کشف خواهد کرد.

نویسنده بی‌ادعا می‌نویسد از چیزی که هر روزه با آن مواجه هستیم: «زندگی» روندی که آن‌قدر به او نزدیکیم که فراموشش می‌کنیم. در فرهنگ شرق دور و به‌خصوص ذن‌بودیسم و تائوییسم این ستایش از زندگی به وضوح مشاهده می‌شود. چه در شعر و چه در ادبیات منظوم‌شان ردپای بی‌آلایش زندگی اولین نشانه‌ای خواهد بود که مخاطب می‌بیند. سادگی زندگی روزمره در نزد نویسنده‌ای مانند گائو تبدیل به اصلی زیباشناختی می‌شود. شش داستان در کتاب ارایه شده که میزبان هر داستان مکانی است عمومی مانند معبدی دورافتاده، یک پارک، خیابان، دریاچه و دریا. مکان‌هایی که هم میزبان انسان‌هاست و هم میزبان رویدادها. رویدادی مانند ماه‌عسل. آیا این می‌تواند برای خواننده جذاب باشد؟ اگر نویسنده‌ای این سوال را با خود مطرح کند با مشکل بزرگی مواجه شده است. مشخص است که گائو چنین فکری نکرده زیرا فرهنگش به او یاد داده تا بر مبنای سادگی و زندگی روزمره بنویسد و خلق کند. در این بین ترجمه روان و ساده مهسا ملک مرزبان نیز بر متن داستان‌ها تاثیر فراوانی گذاشته و به بی‌آلایشی متن هیچ آسیبی نرسانده است. مترجم به‌خوبی نکته و جوهر اصلی فلسفه گائو را درک و آن را بازتاب داده است.

خرید قلاب ماهیگیری برای پدر بزرگ
گائو زینگ جیان
مترجم: مهسا ملک مرزبان
ناشر: آموت

شیرازه

نگاهی به کتاب «انقلاب مفهومی» نوشته علیرضا سمیع‌آذر

پیش به سوی بابل جدید

علیرضا امیرحاجبی

جلد دوم از کتاب تاریخ هنر معاصر جهان تحت عنوان «انقلاب مفهومی» نوشته «علیرضا سمیع‌آذر» کارشناس حوزه هنرهای تجسمی توسط «نشر نظر» منتشر شد. سمیع‌آذر نویسنده این کتاب که سابقه‌ای طولانی در تدریس، نگارش و ترجمه آثار مربوط به هنرهای معاصر دارد در این کتاب ارزنده به بررسی روند تکاملی هنرهای مفهومی و نیز هنر مینی‌مالیستی می‌پردازد. دو جنبش مهم هنری که تا به امروز نیز بخش مهمی از هنر معاصر را در اختیار خود دارد. هنر مفهومی زاییده تفکرات ساجنگ گروه‌های مختلفی از هنرمندان اروپایی بود که به اشکال مختلف قصد داشتند تا نگرش به هنر را تغییری اساسی دهند و با به چالش کشیدن اصول و سنت‌های چندین صدساله نقاشی و مجسمه‌سازی اروپا راهی جدید

بر مبنای اندیشه و تفکر برای هنر بازکنند. نتیجه سخنان هنرمندانی چون مارسل دوشان که می‌گفت: «هیچ‌گونه بحث فلسفی در هنر به میان کشیده نمی‌شود و من می‌خواستم هنر را در خدمت تفکر به کار گیرم» از حد انتظار خود دوشان نیز فراتر رفت، البته این ایده مفهوم‌پردازی و حذف فرم‌های زیباشناختی پس از چنددهه اعتبار خود را از دست داد و نگرش‌های پست مدرنیستی و پست آوانگارد در هنر نقاشی، معماری و سایر هنرها توانست برخی از ارزش‌های تجسمی از دست‌رفته کلاسیک را دوباره به عرصه هنر بازگرداند.

مولف کتاب «انقلاب مفهومی» برخلاف بسیاری دیگر از نویسندگان بدون هیچ عجله به بررسی ارتباطات پیچیده و تکاملی هنرهای مفهومی، مینی مالیستی پرداخته و با لحنی خنثی و بدون قضاوت، این روند تکاملی را نشان داده است. کاری بسیار دقیق و البته شاق. زیرا منطق تکاملی هنر مفهومی انباشته است از تناقضات و تضادهایی که حتی خود هنرمندان مفهومی نیز قادر به شرح و توجیه آنها نیستند. به همین دلیل نه به‌درستی می‌توان از هنر مفهومی دفاع کرد و نه به آن حمله کرد. ذات نسبی‌گرای این هنر از هرگونه طبقه‌بندی خاص فرار می‌کند و گاه تعریف مشخصی را نیز نمی‌توان برای آن برگزید. به یاد می‌آورم که روزی دوستی از من پرسید: «ویدیو آرت چیست؟» گفتم: «نمی‌توانم پاسخ دهم فقط می‌توانم بگویم چه نیست.» در مورد هنر مفهومی نیز با همین ماجرا مواجهیم. در مجموع، تعاریف در جهان معاصر از دستان‌مان می‌گریزند. خودمانیم، در بد موقعیتی گیر افتاده‌ایم! موقعیتی شبیه به گم‌گشتگی‌های زبانی در بابل اسطوره‌ای. این خصیصه کتاب که نویسنده وارد جزییات شده را باید از جمله نکات مثبت و مفید کتاب دانست، البته شاید مهم‌ترین ویژگی مثبت کتاب این است که چاپ شده و در بازار موجود است. اما نکاتی در این کتاب وجود دارد که نمی‌توان به آن اشاره نکرد. اولین و مهم‌ترین نکته که همواره به آن تاکید می‌کنم داستان نحوه نگارش نویسنده‌های ماست. نویسنده این کتاب ارزشمند در برخی درجات و مواقع دچار این مشکل شده است. ثقیل‌نویسی و پیچیده‌نویسی درد روزگار ماست. دقت کنید به این فراز از کتاب: «نقد ساختاری اشکال و ترکیب تابلو که متضمن نوآوری، ابداع و حفظ کیفیت متعالی اثر هنریست.» یا این قطعه: «ایده چیدمان به عنوان ارایه منفصل اشیا هنری پدیده فراگیر دهه ۸۰ و پس از آن بود.»

به راحتی می‌توان این جملات را ساده کرد و ساده نوشت. من قول می‌دهم که از ارزش‌های مفهومی کتاب چیزی کم نشود. اجازه دهید جمع بیشتری از دوستداران هنر و مباحث نظری با اینگونه بحث‌ها و مطالب آشنا شوند. این دفاع از پوپولیسم زبانی و مبتذل‌نویسی نیست. این در درجه اول حرمت نهادن به زبان و نوعی پالایش زبان از تزیینات و لغات بی‌مورد است.

اما نکته دیگر در کتاب، نادیده‌گرفتن تعداد زیادی از هنرمندان مفهومی

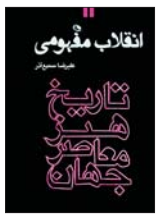

انقلاب‌مفهومی
علیرضا سمیع‌آذر
ناشر: نظر
چاپ اول: ۱۳۹۱

است که نقش مهمی را در این نهضت برعهده داشتند. از جمله جوزف بویز، کریستو و ژان کلود، یایویی کوساما، آنیش کاپورو مارینا ترسی امین، سیدنی شرمن، دیمین هرست و آبراموویچ. جای این هنرمندان و آثارشان در کتاب به‌شدت خالی است. به‌خصوص در بخش هنر اجرایی خواننده با نوعی حذف مواجه است، گویی چیزی جاافتاده یا فراموش شده. تمام هنر اجرایی به دنیس اپنهایم، نومان و آکونچی خلاصه نمی‌شود.

نکته بعدی که گویا تبدیل به سنتی چندساله در مقولات و نوشته‌های هنری و ادبی شده، به زور وارد کردن و دخالت دادن یکسری از اندیشمندان معاصر اروپایی به ماجراست. کتاب انقلاب مفهومی نیز از این سنت بهره‌گیری کرده است. ارتباط دادن نشانه‌شناسی سوسور، پیرس و رولان بارت و نیز معرفی میشل فوکو به‌عنوان نظریه‌پرداز و تحلیلگر قدرت در دوران پست مدرن... این درهم‌آمیزی‌ها به هیچ روی مفید حال مخاطب نیست. زیرا ارتباط دادن هنر مفهومی با سوسور از طریق نویسنده شکل گرفته و چیزی واقعی و ملموس نیست. شما یک پاراگراف برای من نمونه بیاورید که هنرمندان مفهومی در مباحث‌شان از سوسور یا پیرس نام برده باشند. اگر هم کسی درجایی سخنی گفته، جنبه‌ای عام و همگان‌شمول ندارد. از سوی دیگر باعث گیج شدن و آشفتگی ذهنی مخاطبان که اکثرا جوان نیز هستند می‌شود. اما نکته بسیار خوشایند و مفید دیگر این کتاب که فراموش کردم در ابتدا بگویم، پرداختن به مبحث طراحی لباس و مد و ارتباطش با هنرمینی‌مالیستی است که باعث شگفت‌زدگی خواننده می‌شود. نویسنده در همان گام اول نشان می‌دهد که لباس و طراحی آن می‌تواند با الهام‌گرفتن از الگوهای هنرهای زیبا، رنگ و جلوه‌ای نو به جامعه و خود فرد بدهد.

نکاتی که به عنوان نقد بر آنها تاکید کردم چیزی از ارزش‌های کتاب علیرضا سمیع‌آذر کم نمی‌کند. وی منبعی بسیار مفید را به کارشناسان و هنرمندان درگیر با هنر مفهومی هدیه کرده است، در این سال‌های خشکی و قحطی فرهنگ. امیدواریم این کتاب به چاپ‌های دهم و یازدهم نیز برسد.

یادداشتی درباره کتاب « شاهنامه و پژوهش‌های تازه»

یک کتابخانه

کوروش دوستدار

نوشتن درباره شاهنامه جز آنکه پژوهیدن فرهنگ و تاریخ ایران و ایرانیان است کمکی است ارزنده به بقا و ابقای ایران. در چنین روزگار صعب و در میانه این بوالعجب کارها که بر آب و خاک ما می‌رود چه بهتر که کسی سودای زنده کردن نام فردوسی بدارد و کتابی درباره شاهنامه منتشر کند. یک مورد از چنین کار ارجمندی به‌تازگی از سوی نشر پایان به بازار کتاب عرضه شده و نام این کتاب « شاهنامه و پژوهش‌های تازه » است و ترجمه پنج مقاله است که در همین سال‌ها در انگلستان منتشر شده و نویسندگان آنها هر یک از صاحبنظران در فرهنگ و تاریخ ایران شناخته می‌شوند. مقاله‌های کتاب چنان که از عنوان آن برمی‌آید پژوهش‌هایی است در شاهنامه. پژوهش‌هایی خواندنی که هم برای خواننده معمولی آموزنده است و هم به کار اهل نظر و پژوهش می‌آید. یکی از مقاله‌ها بحث جالبی است درباره ربط شاهنامه و سرنوشت سراینده آن به سلطان محمود غزنوی. نگارنده مقاله می‌گوید که مقام و مقبولیت این کتاب سترگ خلاف نظر عامیانه رایج، چندان ربطی به سلطان غزنوی ندارد و بلکه مدت‌ها پیش از آنکه کتاب به بارگاه سلطان راه یافته باشد جای والایی در میان عموم مردم پیدا کرده بود. مقاله دیگر به چند و چون نگارگری در شاهنامه پرداخته و مخصوصا این معما را واکاوی کرده که نخستین نگاره‌ها از داستان‌های شاهنامه کم و بیش ۳۰۰ سال پس از سرایش و رواج کتاب و در حدود سال‌های حاکمیت مغولان بر ایران باب شد. مقاله سیاووش و ایزد نباتات، بررسی تطبیقی این شخصیت افسانه‌ای ایرانی است با برخی از خدایان افسانه‌های اقوام دیگر که نمادهای رویش شناخته می‌شوند. این مقاله‌ای است ساده، جاندار و محکم. اما دو مقاله دیگر که از هر جهت نو و بسیار خواندنی‌تر و آموختنی‌تر است یکی بررسی سفر اسکندر به کعبه در نگاره‌هایی است که از این سفر بر جا مانده است. این مقاله در ذات دگرگونی‌هایی جست‌وجو کرده که در خلال سده‌ها وارد نگاه و دریافت نگارگران از این داستان شده است. سپس به چرایی و تفسیر این دگرگونی نگاه‌ها پرداخته است. بازپسین مقاله هم تحلیل محتوای نقوش پارچه‌های گرانبهایی است که شاهان صفوی به هدیه به دربار تزار روس می‌فرستادند. نقوش پارچه‌ها از نظر نویسنده مقاله با اوضاع حکومت صفوی مرتبط بوده است. آن گاه که صفویان در موقع ضعف بوده‌اند قهرمانی که بر پارچه‌های نفیس نقاشی شده ـ و کسی نیست جز هوشنگ شاه باستانی ایران به گزارش شاهنامه ـ در حالت بین چیرگی و شکست در شکارگاه است. وقتی حکومت صفویه نیازمند کمک روسیه بوده این نیاز با نقش خوردن حالتی دیگر تعریف می‌شده و بر همین روال، هر نقشی بیان حالتی از حاکمیت بوده است. قدرت فکر و نیروی تحلیل نویسنده این مقاله بیش از بقیه مقاله‌ها سزاوار ستایش است و جا دارد که هر خواننده از آن بیاموزد و بلکه این طرز فکر و اسلوب تحلیل را در ضمیر خویش حک کند. علاوه که، این مقاله نکته‌های خوبی از تاریخ روابط ایران با عثمانی و روسیه هم در بر دارد. کتاب با ترجمه روان «محمود فاضلی بیرجندی» به فارسی درآمده است. او مترجمی است که زبان فارسی را نسبتا خوب می‌شناسد و وسواس دارد تا مبادا زبان مبتذل روزمره به کارش راه یابد. این دقت، بر ارج کتاب می‌افزاید. کتاب در ۱۳۶ صفحه چاپ و منتشر شده است. این مقاله‌ها به گفته استاد نکته دانی، هر مقاله‌اش یک کتاب است. می‌توان به پیروی از سخن نغز آن استاد گفت که در این روزگار کمیابی کتاب خوب، چنین کتاب‌هایی هر کدام، یک کتابخانه است.

شاهنامه و پژوهش‌های تازه
مترجم: محمود فاضلی بیرجندی
ناشر: پایان
چاپ اول: ۱۳۹۱

جدول ۱۶۵۱

افقی:

۱ - فخر، بزرگی - ضعیف شمرده شده ۲ - سدی در استان گلستان - مادر امام رضا - کاشف واکسن آبله ۳ - فاقد آرامش و امنیت - قدرت و توان - جماعت ۴ - مردن از غصه - درنده جنگلی - هالوژن نمک طعام - رشته کوه عظیمی است در روسیه ۵ - معمار قصر خورنق - رودی در جمهوری آذربایجان ۶ - سگ انگلیسی - صدای افسوس - نوعی چسب صنعتی ۷ - عنوان اشراف بریتانیا - ناخوش احوال - پشیمانی ۸ - خیمه صحرانشین - گشاده‌رو - عرصه بوکس ۹ - خباز - مشهور - شهری در فارس ۱۰ - ساز سیمی که ۴۶ سیم دارد وبا دست نواخته می‌شود - خویشاوندی - گذشتن نماز از وقت انجام ۱۱ - نام حضرت عیسی - نقره گون ۱۲ - عروسک آمریکایی - مهره شطرنج - عصب خارجی - نخستین شهید کربلا ۱۳ - مطالعه اجمالی - زل - وسیله‌ای که وسیله‌ای دیگر را با خود می‌برد ۱۴ - بسیار زیاد - جدا گانه - سقف فرو ریخته ۱۵ - اهتمام ورزیدن - اسیدسیتریک

عمودی:

۱ - مرکز کردستان - بیماری پوستی - کوسه جنوبی ۲ - ایوان جلو ساختمان - بحر - چهار راه ۳ - کلمه شرط است و گاه برای تاکید - هر ۱۲ ماه یک‌بار - روییدن ۴ - کاشف پنی‌سیلین - از ماه‌های فرنگی ۵ - خوابیدن - کفش پاشنه‌دار - بالا آمدن آب دریا ۶ - صد متر مربع - گوشه هندسی - عدد ارشمیدس - شهری در ترکستان ۷ - صندلی سوارکاری - یار ویس - همکار ۸ - فرزند زکریا - انصار - مالیات ۹ - از پرندگان شناگر - از فراعنه مصری - نسبت دو زن با یک شوهر ۱۰ - فهرست غذا - پرگویی - لوچ - انتها، آخر ۱۱ - عدد کار خراب کن - خوراک قناری - لوله گوارشی ۱۲ - هواپیمای بی‌موتور - صاحب زمین و رعایا ۱۳ - اندوه، ملال - الیاف مصنوعی - محله و برزن ۱۴ - سر فصل کتاب - از بت‌های دوران جاهلیت - فرمانروایان ۱۵ - شکوه - پوستین دوز - بد اخم

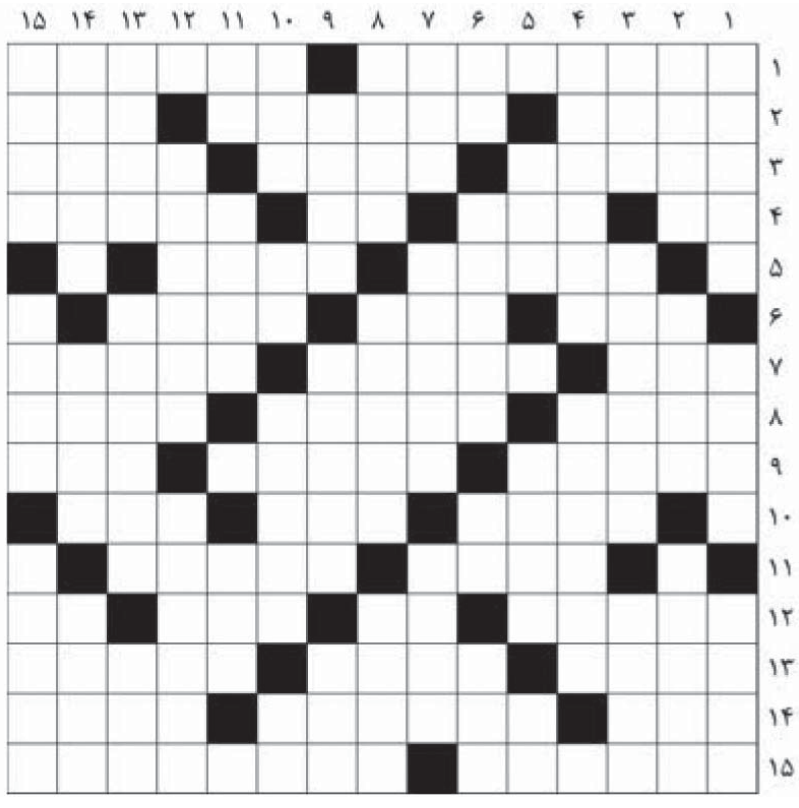

جدول ۱۶۵۰

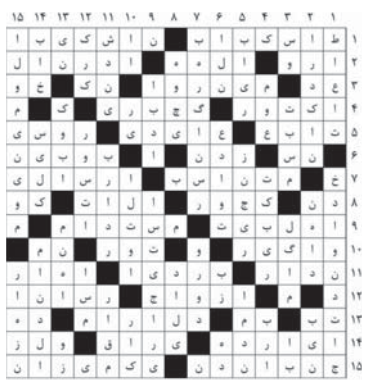

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو سخت ۳۰۳

	۵			۱	۷		۶	
۶	۹		۳	۴	۸			
۳		۱	۹					
		۴				۸	۳	
۵			۸					۱
				۳			۷	
۲	۴						۹	
	۶	۵			۱		۸	
				۹	۴			۲

حل سودوکو سخت

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

سودوکو ۶۵۴

	۱				۴		۷	۵
		۳	۱	۵		۲	۸	
۵	۹	۸	۷		۶			
۸		۷		۳	۱		۶	
۹	۵	۴		۶	۷			
۳			۵	۹	۸		۴	
۱					۲	۳	۹	۴
	۳		۸				۲	
۴						۶	۵	

حل سودوکو ۶۵۳

۲	۵	۴	۳	۶	۱	۷	۹	۸
۹	۷	۶	۲	۵	۸	۴	۱	۳
۸	۱	۳	۹	۷	۴	۲	۵	۶
۳	۴	۸	۷	۹	۵	۶	۲	۱
۷	۶	۹	۱	۳	۲	۸	۴	۵
۱	۲	۵	۴	۸	۶	۳	۷	۹
۵	۳	۲	۸	۱	۷	۹	۶	۴
۴	۹	۱	۶	۲	۳	۵	۸	۷
۶	۸	۷	۵	۴	۹	۱	۳	۲